

Satu Mare
25—30 iunie
1979

Arta actorului în dialog direct cu publicul

În calendarul de evenimente teatrale ale stagiunii, riguros planificate după un principiu tematic diriguitor, Săptămîna teatrală sătmăreană ocupă un loc important. În obiectiv, actorul și arta lui interpretativă, în confruntare nemijlocită cu spectatorul. Ambii termeni ai ecuației polarizează interesul; deopotrivă, ci se pretează la ample studii și investigații, în sesiuni și simpozioane specializate; formula propusă sensibilizează, însă, și atenția spectatorilor, fiindcă în acest punct de întâlnire a scenici cu sala se realizează mirajul teatrului, se produce magnetismul scenic; aici, atotputernică, ficțiunea își exercită acțiunea asupra conștiinței.

Conform unui program-tip instituit, la sediul Teatrului de Nord s-a desfășurat o paradă a spectacolelor, urmate de un seminar cu publicul, finalizat într-un colocvii. Conform aceluiași program, au avut loc, în „audiență”, întâlniri cu echipe de amatori (vizionarea și dezbaterăa unei montări realizate de Clubul Tineretului din oraș), vizite la întreprinderi industriale și agricole, lansări de cărți, afirmîndu-se din nou una dintre preocupările secției de critică dramatică a A.T.M., și anume, „critica în acțiune”.

Desfășurîndu-se cu sprijinul generos al Comitetului județean de cultură, al Teatrului de Nord, cu cele două secții ale sale, și sub egida C.C.E.S., acest Festival, aflat la a doua sa ediție, a încheiat cu succes seria colocviilor stagiunii. Reușita lui, demonstrată și prin marele număr de premii și mențiuni, acordate de un juriu prezidat de actrișa Irina Petrescu, s-a datorat calității spectacolelor, în majoritatea lor, reprezentative pentru stadiul atins de arta actorului în țara noastră. Cele șase reprezentații (cărora li s-au adăugat două recitaluri, al Irinei Răchiteanu-Sirionu și al Ancăi Neculce-Maximilian) au justificat interesul cu care publicul a umplut sala Teatrului. Dovedind varietate a unghiurilor de abordare, așfel a avut o destul de largă deschidere de registru; a fost pus în valoare caracterul charismatic, jarnecul unor mari interpreți (Gina Patrichi, Octavian Cotescu), puterea de a crea prototipuri ce se fixează definitiv în memorie (Tamara Buciuceanu-Botez, Mariana Mihul, Ica Matache — cu toții, în Interviu de Ecterina Oproiu, la Teatrul „Bulandra”); capacitatea de a modela psihologii complexe, știința de a tensiona relațiile (Cornel Dumitraș, Florin Zamfirescu, Traian Dănceanu, Illeana Cernat) — chiar într-un tîtșt oarecum precar (Goana de Paul Ioachim la Teatrul „Giulești”); precizia conexiunilor dintre rigoare și improvizare (a comportamentului), arăbescurile unui joc voit histrionic, cu o teatralitate infuzată (Boer Ferenc) și frumusețea jocului laconic, cenzurat de patetisme (Acs Alajos) — ambii jucînd pe rînd rolul de protagonist și cel antagonist în piesa lui Kincses Elemér Dogorește soarele asupra lui Seneca (Teatrul de Nord din Satu Mare, secția maghiară). Demonstrație programatică a unei „ars poetica” de grup, Astă-seară se improvizează de Pirandello (la Teatrul de Stat din Oradea, regia, Al. Colpacci) este expresia adaptării cerințelor jocului cu masca, cu personajele, cu propriile deprinderi, la situațiile piesei.

Competiția a impus o scară de valori, evidențiînd, implicit, caracterul limitat, neomogenitatea unor montări care au adus, totuși, la rampă interpreți apreciați de public, precum Ion Tîfor (Făclie la miezul nopții de Barrie Stavis, Teatrul de Nord din Satu Mare), Viský Árpád, Zsoldos Árpád (Cain și Abel de Sütő András, Teatrul Maghiar de Stat din Sf. Gheorghe). În centrul dezbaterilor nu a stat, însă, nici de această dată, arta actorului, cu numeroasele ei aspecte (analiza modalităților de joc, configurațiile stilistice, structurile dramatice, cultura profesională etc., etc.; s-a lansat o propunere pentru introducerea unei asemenea secțiuni specializate, în programul viitoarelor ediții). Tema principală a fost dialogul direct cu publicul și rezultatele acestui deziderat au fost, pe bună dreptate, cu precădere urmărite.

Sub conducerea criticilor, seninării organizate simultan în zeci de microgrupe am adus față în față actori (dar și alți factori implicați în procesul de creație) și un „eșantion” de public din cele mai variate categorii, mergându-se până la ceea ce s-a numit „non-public”. Scopul — inițierea în actele elementare ale fenomenului teatral, Experimentul — căci seminarul a avut în primul rând un caracter empiric — a oferit câteva date semnificative despre nivelul unei largi categorii de spectatori, insuficient pregătiți pentru o receptare adecvată a spectacolului profesionist, anunțând și un promițător început de „școlarizare”. În acest sens, discuțiile purtate, în final, între „specialiști”, la care au participat, alături de o parte din public, oameni de teatru (actori, regizori, secretari literari, directori, critici teatrali și esteticieni, pedagogi și activiști culturali), au validat experimentul, necesitatea investigației și continuitatea dialogului; s-a insistat asupra responsabilității teatrului, ca instituție de cultură, în formarea gustului publicului. Dezbaterile au vizat o largă zonă a problematicii propuse; a fost examinat contextul relației dintre spectator și actor; pornind de la necesitățile de formare a unui public virtual, produs al mutațiilor socio-economice care ne caracterizează epoca, s-au făcut referiri la insuficiența nivelului de instrucție a spectatorului, definindu-se ceea ce s-a numit condiția sa intelectuală; s-a vorbit despre implicarea factorilor educaționali în acest proces, care vizează nu numai scena, ci și școala, s-au formulat câteva sugestii pentru optimizarea pregătirii publicului în cinciulul următor, în decursul căruia populația urbană a județului va spori; s-au avut în vedere stratificările de gust, propunându-se metode de atragere a diferitelor categorii de spectatori. Căștigurile nete ale acestei fructuoase ediții a Săptămânii sătmărene se cer dezvoltate într-o mai elaborată metodologie a pregătirii contactelor cu publicul, la fel cum se simte nevoia unui seminar dedicat studiului modalităților actoricești; dar, toate acestea, la ediția a III-a.

M. I.

A gândit despre și pentru teatru

A trecut, cum spuneau cu amărăciune anticii, apele Styxului, tinăr, foarte tinăr pentru un filozof ce era, prietenul nostru Ion Pascadi.

Tristețea pe care ne-a adus-o plecarea lui în lumea umbrelor este adevărată, împede ca apa dintr-o fântină curată: este, de aceea, o tristețe adâncă, de care cu greu vom putea să ne lepădăm.

Pentru că Ion Pascadi avea, în tabelul mendeleevian al sufletului nostru, un loc anume, al lui, pe care anii, climatul de conviețuire spirituală i l-au consacrat.

În Ion Pascadi se înfăptuia acea simbioză dintre omul pur și simplu (cald, altruist, social, în sensul cel mai puțin uzat al cuvântului) și omul de cultură sedimentată în vreme (și la vreme), cu calmul olimpic al marilor fluvii depunătoare de aluviuni fertile.

Personalitate complexă, Ion Pascadi era nu numai un estetician și un filozof, un cercetător științific și un profesor de incontestabilă valoare, ci și unul dintre proeminenții oameni de teatru.

N-a scris cronici dramatice și nici articole ocazionale despre actori și lumea cu iluzii a teatrului. A gândit despre și pentru teatru. Înțelegea, ca mulți alți lucrători ai spiritului, că, la urma urmelor, teatrul este și o modalitate de a filozofa.

Eseurile despre teatru ale lui Ion Pascadi — reunite, să sperăm, cât mai curând, de o editură serioasă — vor aduce în conștiința publicului un gânditor subtil, îndrăzneț și aproape în permanență surprinzător.

Nu ne va fi ușor, oricât de puțin sentimental am fi, la colocviile și la dezbaterile despre teatru ce vor urma, fără prezența discretă, emanând inteligență (acea inteligență capabilă să se revendice de la un original sistem de gândire), a prietenului nostru Ion Pascadi.

A trecut apele Styxului pe neașteptate, lăsându-și pe masa de lucru cărțile pe care și le visa în librării. Între ele se află, la locul de cinste al inimii lui, acele pagini despre teatrul românesc și universal, într-o ordine pe care fruntea clarvăzătoare a filozofului o impusese esteticianului.

Pe omul de teatru Ion Pascadi îl vom căuta, de acum încolo, nu în paginile revistelor, nu la simpoioane de critică și nici în primele staluri ale celor mai bune spectacole românești: îl vom căuta în pătratele sau dreptunghiurile cărților din biblioteci. Pentru că acesta este destinul cărturarilor: ei pleacă dintre semenii lor pe neașteptate, într-o bună zi, pentru a se muta pentru totdeauna în golful literelor tipărite.

Paul Tutungiu